

Denizcilik Bakanlığı Denizaltı Araştırmaları ve Doğal Kaynakları Genel Müdürlüğü'nün Oluşturulmasının Gerekliliği Konusunda Odamızın Görüşü

Bütün dünya devletleri, hızla ilerleyen teknolojinin sağladığı sınırsız olanaklar sayesinde denizler konusunda günden güne artan bilimsel çalışmalar sonucu ekonomik açıdan son yıllarda denizlere olağanüstü bir ilgi göstermeye başlamışlardır. Özellikle deniz dibi yataklarından petrol, doğalgaz ve mineral (maden) çıkarılmasına başlanılmasının ardından büyük bir yatırım alanı haline gelen denizler, uluslararası bir nitelik kazanmışlardır. Bu nedenle Deniz Jeolojisi araştırmaları büyük bir önem kazanmıştır.

Ülkemizde deniz bilimleri alanındaki araştırmalar oldukça yeni olup, 1970'li yıllardan sonra petrolün denizde aranması amacıyla başlayan deniz araştırmaları bazı kuruluş ve üniversitelerce günümüze kadar yürütülmüştür. 1975 ten günümüze Deniz Kuvvetleri Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı'nca askeri amaçlı deniz araştırmaları, MTA Genel Müdürlüğü, Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri Teknoloji Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Erdemli Deniz Bilimleri Enstitüsü ve İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü Deniz Bilimleri Enstitüsü tarafından da bilimsel amaçlı deniz araştırmaları yapılmıştır. Günümüzde Türkiye'de 7 adet araştırma gemisi mevcuttur ve bunlardan MTA Sismik-1 ve MTA Sismik-2 jeofizik yöntemleri kullanırken, diğerleri deniz tabanı Örneklem aletleri ve diğer oşinografik donanımlara sahiptir.

Deniz bilimleri alanlarında yapılacak olan araştırma ve çalışmalar oldukça pahalı alet ve donanımları gerektirmektedir. Bu alet ve gereçlerin her enstitü

ve okul için ayrı ayrı alınması çok pahalı ve büyük kaynak israfına sebep olacağından, belli miktarlarda alınıp ortak kullanıma sunulması yoluyla yapılacak tasarruflarla da daha değişik aletlerin alınarak araştırma zenginliği sağlanması yoluna gidilmelidir. Bu da deniz bilimleri konusunda araştırma yapan kuruluşların koordinasyonu ile gerçekleştirilebilir. Ülkemizde deniz bilimleri alanlarında kısa sürede hızlı bir gelişme görülmekle beraber bu konu ile ilgili kuruluşların birbirlerinden habersiz ve dağınık olarak gerçekleştirdikleri projeler ülke yararına beklendiği şekilde bir fayda sağlamamıştır. Bu konuda kuruluşların kendi olanakları çerçevesinde yürüttükleri çalışmalar ve yürütülen projeler yetersizdir. Özellikle pahalı donanım gerektiren deniz araştırmaları, kuruluşların olanaksız bütçelerinden ayırdığı küçük finansmanlarla yapacakları proje çalışmaları yerine, bu kuruluşların ortak katkıları ile gerçekleştirecekleri koordineli ve geniş kapsamlı çalışmalar daha verimli olacaktır. Günümüzde ağırlıklı araştırma dalı, petrol ve maden gibi konuları kapsayan deniz jeolojisi dalıdır. Denizaltı doğal kaynaklarının tesbitini amaçlayan deniz jeolojisi araştırmalarında, çevre kara jeolojisi ve plaka tektoniği ile birlikte denizde; değişik jeofizik metodlarla elde edilen bilgiler, karotiyerler ile alınan örnekler, sondajlarla sağlanan bilgiler, denizaltı kameralarıyla tesbit edilen veriler ile deniz suyunun fiziksel, kimyasal ve biyolojik özellikleri önemli rol oynamaktadırlar.

Deniz jeolojisinin kapsamı içindeki yerler plaj, denizel bataklık ve lagünlerden başlayarak kıtasal şelf ve okyanusların en

derin kısımlarına kadar devam eder. Bir kıtanın deniz altındaki devamından bahsederken kıta sahanlığı, kıta yamacı ve kıta yükselimi bölümlerini içine alan Doğal Uzantı terimini kullanmak çok daha doğru olacaktır. Deniz jeolojisi tüm bu alanları içine almaktadır. Deniz jeolojisinde yapılacak çalışmalarda oşinografik ve batimetrik konularda yapılacak çalışmalar deniz jeolojisinden ayrı tutulamaz ve birlikte yürütülmelidirler. Oşinografi deniz suyunun fiziksel, kimyasal ve biyoloji işlevlerini incelerken, deniz jeolojisi deniz tabanının, karadan denizin derinliklerine uzanan formasyonların incelenmesi ve bundan hareketle, petrol, doğalgaz, maden, jeotermal ve jeolojik hizmetler gibi ekonomik bulgulara yönelik araştırma yapan bilim dalıdır. Bugün okyanuslar hakkında jeolojik olarak ne biliyorsak bunun hepsini deniz jeolojisine borçluyuz. Örneğin global Tektonik kavramı ile gelişen ve Dünya okyanusları altındaki mineral oluşumları ile yeryüzünde bulunan maden yataklarının daha kolay bulunması ve çıkarılması sağlanmıştır. Bu da gösteriyor ki, deniz jeolojisinin kökeninde ekonomi yatmaktadır. Ekonomik yönden önemli olan petrol ve doğalgaz rezervlerinin yamsıra, metal kaynaklardan deniz tabanında yanyana dizili ve nodüller halinde kobalt, mangan ve nikel; ağır mineral konsantrasyonlarından sahile yakın kum yığınlarında altın ve platinin bugün için % 55'inin tesbit edildiği tahmin edilmektedir. Bazı deniz tabanlarında bulunan metalleri çamurlar ve sıcak eriyikler; çok yüksek demir, mangan, çinko, kurşun, bakır, gümüş ve altın tenörlerinden dolayı ekonomik öneme sahip olmuşlardır.

Bunların dışında, gübre sanayiinde kullanılan fosfat bakımından da denizlerin bazı bölümleri ekonomik yataklara sahiptir. Birçok alanda denizde yapılacak yapılar ve işler için deniz jeolojisi gereklidir. Örneğin bir liman inşaatı, bir dalgakıran veya denizde yapılacak bir sondaj yerinin seçimi için deniz jeolojisinin yardımı ve desteğine muhtacız,

Türkiye; Avrupa, Asya ve Afrika'yı birleştiren stratejik bir bölgede bulunmasına ve üç tarafının da denizlerle çevrilmiş olmasına rağmen/ yakın bir geçmişe kadar; sırtı denize dönük bir toplum olma görünümünden kurtulamamıştır, Türkiye çevre denizlerinin jeolojisi bilinmediğinden, deniz jeolojisine uygun araştırma ve yatırımlar yapılamamakta bunun sonucu olarak denizaltında mevcut formasyonların içerdikleri petrol, doğalgaz, maden, jeotermal gibi kaynaklar tesbit edilememekte, isabetli sondaj yerleri seçilememekte, kıta sahanlıkları belirlenememekte^ bu alanlardaki mevcut dağınık bilgiler biraraya getirilip amaca uygun bir şekilde değerlendirilememektedir. Ayrıca deniz jeolojisi konularını ilgilendiren uluslararası müzakerelerde isabetli ve etkin kararların alınması mümkün olamamaktadır. Milli kuruluşların/ üniversitelerin ve özel sektörün deniz jeolojisiyle ilgili faaliyetleri arasında arzu edilen çalışma ahengi ve işbirliğinin, Denizcilik Bakanlığı'nın bünyesinde kurulacak olan Denizaltı Araştırmaları ve Doğal Kaynaklar Genel Müdürlüğü'nün koordinatörlüğünde sağlanması, çalışmaların bir plan ve program dahilinde yürütülerek takip edilmesi, amaca uygun isabetli kararların zamanında alınmasını mümkün kılacak tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu nedenle Türkiye çevre denizlerinin kıta sahanlıklarının belirtilmesi/ deniz dibi cansız doğal kaynaklardan petrol/ doğalgaz ve değerli madenlerin bulunması ve bunlardan en ekonomik bir şekilde faydalanılması mümkün olacaktır. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için gerekli olan projelendirme ve koordinasyonun Denizcilik Bakanlığı tarafından yürütülmesi ve diğer denizcilik konularının yanı sıra Deniz Bilimlerinin de Bakanlığın uğraşı alanları arasına girmesi sağlanmalıdır, •

Türkiye Afet Yönetimi Programı (AYEP)

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve İnsancıl Sorunlar Bölümü'nün (UNDRO) afet yönetimi programı, TC Hükümeti ile işbirliği içinde 2-5 Haziran 1992 tarihleri arasında Bilkent otelinde gerçekleştirilmiştir.

Amaç, değişik türdeki afetlere maruz 60 kadar ülkede yetkili organların afetlere karşı hazırlıklı olmalarına ve afet zararlarını etkili bir şekilde azaltabilmelerine yardımcı olmaktır.

Bu programda afet yönetimi konusunda temel bilgiler vermek, Erzincan depreminden elde edilen sonuçları gözden geçirmek ve büyük bir kentte bir deprem meydana gelmesi halinde ortaya çıkabilecek sorunları ve bu sorunlara karşı alınabilecek önlemleri senaryolar halinde sunmak ve tartışmak işlenen konular olmuştur.

Eğitim Programına Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Kızılay Genel Müdürlüğü gibi ilgili kuruluşların en üst düzeydeki yöneticileriyle Kuzey Anadolu fayı boyunca yer alan iller ve Kars, Ağrı, İzmir gibi deprem bölgelerinde yer alan illerin valileri, belediye başkanları, Jeoloji, Jeofizik ve İnşaat Mühendisleri Odaları temsilcileri çağırılmıştır,

2-5 Haziran tarihleri arasında dört gün devam eden toplantıda işlenen konuların başlıkları şöyleydi; Öğrenme Hedefleri, Afetler ve Kalkınma Öğrenme Hedefleri, Afete Hazırlıklı Olma Öğrenme Hedefleri, Afete Müdahale ve Değerlendirme Öğrenme Hedefleri, Türkiye'de Afet Yönetiminde Görev ve Sorumluluk Dağılımı, Erzincan Depremi Örnek Olayı Alman Dersler, Türkiye'de Büyük Şehir Deprem Simülasyonu ve Stratejik Planlama Tavsiyeleri.

Bilkent Otelde yapılan Eğitim programına Jeoloji Mühendisleri Odası adına Dr, Fuat Şaroğlu ve Jeol. Müh. Erdal Herece katıldı.